

Kultūras jēdziens Latvijas politikas dokumentos: dubultā sociālā kontrakta leģitimācija

Sergejs Kruks

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Finansiālā un ekonomiskā krīze, kas sākās 2008. gada beigās, ir izraisījusi pārmaiņas politiskajā un juridiskajā retorikā. Atzīstot individuālās ekonomiskās iniciatīvas atraisīšanu kā ekonomisko problēmu pārvarēšanas priekšnosacījumu, politikas dokumenti izvirza indivīda kultūras socializācijas nepieciešamību. Šis pētījums analizē, kā politikas dokumentos tiek izprasts kultūras jēdziens un kā tiek konstruēta cēloņsakarība starp kultūras socializāciju un sociālo uzvedību.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Ar diskursa analīzes metodi tiek analizēti no 2004. līdz 2016. gadam pieņemtie normatīvie akti, kas skar pilsoniskās sabiedrības problemātiku. Dokumentu tekstos tiek meklētas prozocijas, kas skaidro indivīdu sociālās pasivitātes cēloņus, aktivitātes veicināšanas pasākumus un to rezultātus, kā arī kultūras jēdziena kontekstuālās definīcijas. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā politikas dokumenti operacionalizē kultūras jēdzienu, skaidro kultūras ietekmi uz sociālo uzvedību un kultūras socializācijas ietekmi uz indivīdu kultūras izaugsmi.

Rezultāti. Pirmo reizi kultūras kā politikas instrumenta lomu izcēla Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Pēc tam tas ieņēma centrālo vietu Nacionālās identitātes politikas pamatnostādņēs (2012–2018), Nacionālajā attīstības plānā (2014–2020) un Satversmes preambulā (2014). Kultūras jēdziens ir traktēts pretrunīgi: dažās vietās kultūra ir objektīva struktūra, kas determinē uzvedību, citās – līdzeklis radošuma veicināšanai; dažos izteikumos kultūra ir mantots etniskās grupas vēsturiskās attīstības rezultātā radīto fenomenu kopums, bet dažos tiek apgalvots, ka kultūra turpina attīstīties, iekļaujot citu etnisko grupu kultūras fenomenus.

Galvenā pretruna rodas starp uzskatu par kultūru kā uzvedību determinējošu objektīvu struktūru, no vienas puses, un nepieciešamību apzināti socializēt indivīdus kultūrā. Tādējādi valsts institūcijām tiek piešķirtas tiesības regulēt indivīdu uzvedību ar subjektīvi atlasītajiem kultūras fenomeniem, kas tiek pasniegti kā objektīvs pagātnē sasniegts konsenss.

Politikas dokumenti neatklāj cēloņsakarību starp konkrētiem kultūras fenomeniem un indivīda uzvedību, kā arī eksplīcīti neiztīrā kultūras socializācijas instrumentus, aģentus, gaitu un rezultātus.

Secinājumi. Spriežot pēc kultūras jēdziena konotācijām politikas dokumentos, kultūras politizācijas mērķis ir dubultā sociālā kontrakta leģitimācija. Ja viena sociālā kontrakta koncepcijās (Loks, Hobss, Ruso) indivīdi nodot savas dabiskās tiesības valdībai, tad vācu dabisko tiesību dubultais kontrakts (Pufendorfs) paredz sociālo un politisko kontraktu. Sociālajā kontraktā līdzīgie indivīdi nodot tiesības nācijai, kura kļūst par juridisko subjektu un kontraktē valdību. Šajā gadījumā indivīdam nav tiesību kontrolēt valdības darbu, savukārt abstraktā “nācijas griba” paliek ārpus demokrātiskā konsensa sasniegšanas procedūras.



EKOSOC-LV